

OTHELLO

Beste docent,

Wij kijken ernaar uit u en uw leerlingen binnenkort te ontvangen bij *Othello* van Het Nationale Theater in regie van Daria Bukvić. Op deze website vindt u 4 lesbrieven waarmee u uw klas kunt voorbereiden op het voorstellingsbezoek.

Over het stuk

Regisseur Daria Bukvić maakt voor haar eerste regie bij Het Nationale Theater een eigenzinnige bewerking van *Othello* van William Shakespeare. Een spannende voorstelling met de hartslag van een videoclip waarin wordt gespeeld op het scherpst van de snede.

In tegenstelling tot eerdere bewerkingen van *Othello* focust deze bewerking zich niet op de liefdesplot van het verhaal maar staat racisme centraal. Hoe gaat een witte wereld om met het succes van een zwarte man? In het stuk wordt de ultieme racistische nachtmerrie verbeeld: dat de zwarte man zijn handen om de nek legt van het witte meisje en haar breekt. Volgens de regisseur is dit het verhaal dat we nú moeten vertellen. Dit prachtige stuk van Shakespeare is ontzettend actueel en behandelt één van de belangrijkste maatschappelijke onderwerpen van dit moment in Nederland. Haar bewerking wordt confronterend, humoristisch en brutaal.

[Hier vindt u meer informatie over de voorstelling en een aantal achtergrondartikelen.](#)

Over het educatieprogramma

De stukken van Shakespeare zitten boordevol tijdloze thema's. Er is veel lesmateriaal over ontwikkeld en op internet is een grote hoeveelheid informatie te vinden. Wij doen ook graag een duik in het zakje. Hiertoe vindt u op deze pagina 4 lesbrieven.

1. De lesbrief *Othello*: een onderzoek naar gelijkheid. Speciaal voor bij deze voorstelling.
2. Drie lesbrieven, ontwikkeld bij andere voorstellingen van Het Nationale Theater, die moeiteloos aansluiten op thema's uit *Othello*. Met deze lesbrieven onderzoekt u samen met de leerlingen die thema's of verdiept u zich algemener in het oeuvre van Shakespeare. Wij hopen hiermee het voorstellingsbezoek te verrijken dan wel te verwerken.

Het kiezen met hoeveel lesbrieven u aan de slag gaat en hoeveel tijd u er aan besteedt is afhankelijk van uw eigen interesse en vanuit welke invalshoek u met uw leerlingen de voorstelling bezoekt.

U kunt er tevens voor kiezen om samen met collega's vakoverstijgend te werken.

De lesbrieven zijn zo ontwikkeld dat ze ook na het voorstellingsbezoek gebruikt kunnen worden, maar wij vragen u een minimale inspanning te doen van in elk geval 1 lesbrief (50 minuten) vóór u met de leerlingen *Othello* bezoekt.

De lesbrieven

Lesbrief 'Othello': een onderzoek naar gelijkheid

Bestaat er zoiets als 'eerlijke kansen'? Door middel van spel/experiment onderzoeken de leerlingen of het mogelijk is om voor iedereen in de klas een gelijke kans te creëren.

Lesbrief 'Shakespeare'

Deze lesbrief is ontwikkeld bij onze voorstelling *Het verzamelde werk van William Shakespeare (ingekort)*. In deze voorstelling worden alle stukken van Shakespeare op één avond

OTHELLO * LESBRIEF

LESBRIEVEN (VO BOVENBOUW)

gespeeld. De lesbrief 'Shakespeare' behandelt meerdere stukken van Shakespeare waaronder *Othello*. De leerlingen maken aan de hand van het verhaal van *Othello* een korte rap die ze aan de klas presenteren.

Lesbrief 'Druk in je hoofd'

Deze lesbrief is ontwikkeld bij onze voorstelling *Bloedlink*. In *Bloedlink* wordt de druk op een groep zo groot dat de situatie escaleert. Dit gebeurt ook in *Othello*. De lesbrief 'Druk in je hoofd' is geschreven vanuit het vak Natuurkunde. De leerlingen onderzoeken het moment van ontploffen en staan stil bij wanneer de druk in hun eigen hoofd te groot wordt.

Lesbrief 'Rechtenspel'

De voorstelling *Bloedlink* gaat over een groep waarin jongeren hun eigen plek proberen te veroveren door middel van het aftasten van sociale wetten en grenzen. Wie eigent zichzelf rechten toe en wie beslist over anderen? Deze thematiek zit ook in *Othello*.

De lesbrief 'Rechtenspel' is geschreven vanuit het vak Lichamelijke Opvoeding. De leerlingen spelen verschillende rondes trefbal waarbij ze rechten kunnen winnen. Daarna volgt een gesprek over rechtvaardigheid.

Let op!

Het uitvoeren van deze lesbrief is alleen mogelijk als u een gymzaal tot uw beschikking heeft.

Workshop bij de voorstelling

Bij de voorstelling *Othello* is door het Het Nationale Theater ook een workshop ontwikkeld. Deze workshop geven wij op school, of indien mogelijk en in overleg met het theater waar de voorstelling wordt bezocht, in het theater zelf.

Heeft u naar aanleiding van het lezen van deze lesbrief nog vragen of wilt u de workshop boeken? Neem dan contact op met Dimpfna van Kempen: dimpnavankempen@hnt.nl of 070 31 81 498.

EEN ONDERZOEK NAAR GELIJKHEID

In *Othello* van Daria Bukvić staat racisme centraal. Hoe gaat een witte wereld om met het succes van een zwarte man? Wat doet dat met de zogeheten 'white privilege'?

In deze bewerking van *Othello* ziet men de witte mens, die graag wil hebben wat hem toebehoort. Othello zorgt ervoor dat Jago niet krijgt wat hij wil. Waar Jago, volgens zichzelf, wel recht op heeft. Is dit eerlijk? Bestaat er überhaupt zoiets als eerlijke kansen? In deze lesbrieven onderzoeken de leerlingen het begrip 'gelijkheid'. Lukt het de klas om ieder een eerlijke kans te geven?

BENODIGDHEDEN

- Papier (5 papiertjes per leerling)
- 2 post-it's
- Een grote prullenbak/grote mand
- Muntrop (minstens 5 muntropjes per leerling)
- 1 papieren zakdoek

INTRODUCTIE

U begeleidt de leerlingen in deze les door 5 spellen/experimenten met als doel het begrip 'gelijkheid' te onderzoeken. Onderwerpen zoals 'white privilege', 'het verschil tussen man en vrouw' en 'eerlijkheid' komen hierin aan bod. Aan u de taak om goed te observeren wat er in de klas gebeurt. Wellicht zullen sommige leerlingen het oneerlijk vinden wat er gebeurt, niet meer mee willen doen, of worden ze enorm fanatiek. Wij willen u vragen dit gewoon te laten gebeuren en hier pas in het eindgesprek op terug te komen. Uiteraard bent u wel verantwoordelijk voor een basisveiligheid in de klas.

START / 10 MINUTEN

De leerlingen komen het klaslokaal binnen en gaan op hun plek zitten. Of dit achter tafels is of in een leeg lokaal waarin de leerlingen in publieksoptelling zitten, maakt voor de eerste opdracht niet uit zolang ze maar op hun reguliere plek zitten.

Experiment 1

U vraagt de leerlingen om 5 vellen papier van de stapel te pakken en om er van één een prop te maken. Het begin is simpel. U gaat met de prullenbak voor de klas staan en geeft de leerlingen de volgende opdracht: Gooi de prop in de prullenbak. Wanneer dit lukt krijg je een dropje.

Naar alle waarschijnlijkheid zullen de leerlingen achterin de klas dit moeilijker voor elkaar krijgen dan de leerlingen die vooraan zitten. Wellicht zullen ze protesteren omdat ze het oneerlijk vinden. Dit is voor u een bruggetje naar het vervolg van de les.

Reflectie vragen:

- Vraag de leerlingen hun hand op te steken als ze vinden dat zij een ongelijke kans kregen om de papierprop in de bak te gooien.
- Spelen er ook omstandigheden mee die niet direct zichtbaar zijn op de vloer (bijvoorbeeld: ik kan niet goed gooien)?
- Geef een voorbeeld van een situatie in je dagelijkse omgeving waarin gelijkheid/ongelijkheid een rol speelt.
- Op welke manier speelt gelijkheid/ongelijkheid een rol in de wereld?
- Kunnen we naar aanleiding van deze vragen iets zeggen?

Vertel de leerlingen dat deze opdracht een metafoor was voor hoe een specifieke groep mensen in onze maatschappij 'white privilege' kan ervaren. De leerlingen zijn er, als het goed is, in deze opdracht achter gekomen dat het begrip 'gelijkheid' veel verschillende kanten heeft. De plek, het gezin, het land waarin en de kleur waarmee je wordt geboren kunnen bepalend zijn voor hoe je je doel bereikt.

Een doel bereiken is niet onmogelijk maar is voor de ene groep een stuk moeilijker dan de andere. Zoals in de 'propgooi-opdracht' de leerlingen achter in de klas een aantal extra pogingen/stappen nodig hebben om hetzelfde doel te bereiken als degenen die dichtbij de prullenbak staan. De opdracht gaat ook over het 'recht hebben op' iets. Hebben de leerlingen die dichtbij de prullenbak/mand zitten automatisch meer recht op de muntrop dan degenen die achteraan zitten?

Leg de leerlingen uit dat jullie een aantal experimenten naar 'gelijke kansen' gaan doen. De basis blijft hetzelfde: wanneer je een papierprop in de prullenbak gooit, krijg je een muntropje. Lukt het de klas om iedereen een gelijke kans te geven? Voor ieder experiment mag de klas maximaal 2 ingrepen doen om het experiment 'eerlijker' te maken.

Geef de leerlingen de opdracht om van de overige 4 papiertjes alvast vier proppen te maken en deze bij zich te houden.

Experiment 2 / 5 minuten

Vraag de leerlingen om alle tafels en stoelen aan de kant van het klaslokaal te zetten, zodat het lokaal leeg is. Vraag de leerlingen om in twee rijen tegenover elkaar te gaan staan. U zet de prullenbak in het midden tussen de twee rijen. Laat de leerlingen nadenken of iedere leerling gelijke kansen op een dropje heeft bij deze opstelling. Daarna vraagt u of er leerlingen zijn die een ingreep kunnen doen om het experiment eerlijker te maken. Na maximaal 2 ingrepen, gooien de leerlingen de papierproppen. Degenen die de prop in de

prullenbak gooien, krijgen een muntdropje.

Experiment 3 / 5 minuten

De leerlingen blijven in twee rijen tegenover elkaar staan. Maar nu vraagt u de meisjes aan de rechterkant te gaan staan en de jongens aan de linkerkant. Maakt dit een verschil voor hoe eerlijk het spel is? Is geslacht van invloed op dit spel?

Als de jongens aangeven beter te kunnen gooien, vraag de klas dan of het eerlijker/gelijker is als alle jongens een stap naar achteren doen. Vraag ze ook na te denken over wie er in het midden van de rij staat en wie aan de buitenkant. Is dit eerlijk verdeeld?

Ook hier mogen de leerlingen weer 2 ingrepen doen om het experiment eerlijker te maken. Hierna gooien de leerlingen weer een papierprop en krijgen degenen die raak gooien weer een muntdropje.

Experiment 4 / 5 minuten

Hiervoor heeft u twee opties:

- Als uw klas zelf een idee heeft voor een opstelling kunt u dat idee met uw klas uitproberen.
- Als uw klas meer begeleiding nodig heeft, kunt u voor de volgende opstelling kiezen:

Vraag de leerlingen om in een kring te gaan staan. Zet de prullenbak in het midden neer.

De leerlingen mogen weer 2 ingrepen doen om het eerlijker te maken. Heeft iedereen nu een eerlijke kans raak te gooien? Daarna gooien de leerlingen weer een papierprop en krijgen degenen die raak gooien weer een muntdropje.

Experiment 5 / 5 minuten

Experiment 5 is het eindexperiment en is anders dan de voorgaande experimenten.

Geef uw leerlingen twee minuten de tijd om twee klasgenoten te kiezen die een 'gelijke kans' maken om de papierprop in de prullenbak te gooien. Belangrijk hierbij is dat het gelijken aan elkaar moeten zijn, het hoeven dus niet de twee beste propgooiers van de klas te zijn.

Na twee minuten vraagt u de twee gekozen leerlingen om allebei aan één kant van de prullenbak tegenover elkaar te gaan staan. De prullenbak staat in het midden op ongeveer 1,5 meter van beide leerlingen.

Nu geeft u de leerlingen de opdracht om kleur te bekennen door achter de klasgenoot te gaan staan die volgens hen de meeste kans maakt raak te gooien. Ze krijgen hiervoor 30 seconden de tijd en gaan letterlijk achter de persoon staan van wie zij denken dat die de meeste kans maakt. Vertel daarbij dat degene die de papierprop raak gooit muntdropjes wint voor degenen die achter hem/haar staan. Vanaf nu verandert het onderzoek. U gaat testen of de leerlingen voor hun eigen succes gaan, of het onderzoek naar gelijkheid bewaren.

Jago en Othello / 5 minuten

De klas mag nu niks meer zeggen!

De twee gelijken staan tegenover elkaar. U geeft de twee het volgende dilemma:

Je mag de ander verzwakken door hem/haar in plaats van met een papierprop, met een papieren zakdoekprop te laten gooien. Om dit te kunnen doen, moet de aanvrager zelf wel wat inleveren, namelijk stappen naar achteren. Wie bereid is de meeste stappen in te leveren zorgt ervoor dat de ander met de papieren zakdoekprop moet gooien. De twee gelijken mogen maximaal het aantal stappen inleveren naar de hoeveelheid mensen die ze achter zich hebben staan. U geeft de twee gelijken allebei een post-it. Zij krijgen 30 seconden de tijd om hierop het aantal stappen dat zij bereid zijn in te leveren, te schrijven. Zij mogen het dus niet hardop zeggen. Indien er gelijkspel is wint de gelijke met de meeste mensen achter zich. Na 30 seconden leveren zij het briefje bij u in en geeft u de uitslag. Dit doet u als volgt:

Degene die met de papieren zakdoekprop moet gaan gooien noemt u 'Othello'. U legt uit dat Othello is verraden door 'Jago' (is de ander die het aantal stappen naar achteren moet zetten). Jago is het personage uit de voorstelling dat zelf probeert beter te worden, door Othello te verzwakken. De papieren zakdoek, die in de voorstelling het personage Othello blind maakt van jaloezie, maakt hier de 'Othello' van de klas zwak.

De klas krijgt nu opnieuw 30 seconden. Blijven ze achter hun eerste keus staan? Of lopen ze toch over naar de andere gelijke? Bij wie maken ze het meest kans op de winst (de muntdropjes)?

Hierna mag voor de laatste keer gegooid worden, in dit geval met de papierprop en de papieren zakdoekprop. Zodra er gegooid is, krijgen de gooier die raak heeft gegooid en de leerlingen die achter hem/haar staan, de muntdropjes.

Let op!

Het kan natuurlijk zijn dat de klas het onderzoek naar gelijkheid behoudt en dat de gelijken ervoor kiezen om beiden geen stappen naar achteren te zetten. In dit geval kunt u het verhaal van Othello met de zakdoek uitleggen. Als het goed is, schieten ze in dit geval beiden raak en krijgt iedereen een dropje.

Eind gesprek / 10 tot 15 minuten

Vraag de leerlingen om samen met u in een kring te komen zitten. Het is fijn voor de gespreksvoering als iedereen elkaar goed kan zien. Het delen van de bevindingen tijdens de experimenten en de reacties die daarop kwamen, lopen daarna over in een filosofisch eindgesprek. U neemt hierin de rol van gespreksleider aan. In bijlage 1 vindt u een aantal handvatten voor het voeren en begeleiden van een filosofisch gesprek.

OTHELLO * LESBRIEF

LESBRIEF (BOVENBOUW) / EEN ONDERZOEK NAAR GELIJKHEID

Hieronder vindt u een aantal startvragen, deze dienen als start van het gesprek.

Vraag vooral door bij de leerlingen. Onderzoek of er meerdere meningen in de groep zijn. U begeleidt het gesprek (*zie hiervoor de tips in bijlage 1*).

Reflectie vragen

- Wanneer ervoer je in het experiment het meest een vorm van 'ongelijkheid'?
- Zijn er momenten geweest waarop de groep in de buurt kwam van gelijkheid?
- Op welke manier heb je geprobeerd invloed uit te oefenen op het verloop van het experiment?
- Heeft het experiment invloed gehad op je emotionele welzijn? Op welke manier?

Filosofische startvragen

- Wat zou er veranderen als iedereen gelijk zou zijn?
- Kan je eerlijke kansen voor iedereen verplichten?
- Zet in volgorde van belangrijkheid:
 - gelijkheid tussen man en vrouw
 - gelijkheid tussen mensen met een verschillende huidskleur
 - gelijkheid tussen mensen met een ander geloof.
- Wat is er belangrijker: vriendschap of status?

Afsluiten / 5 minuten

Rond het gesprek met de leerlingen af.

Indien u deze lesbrieven voorafgaand aan het theaterbezoek behandelt willen wij u vragen om kort met de leerlingen bij het voorstellingsbezoek stil te staan. Attendeer ze erop om op tijd in het theater aanwezig te zijn en jassen en tassen in de garderobe te laten.

- Mobiele telefoons moeten uitgeschakeld worden (ook niet op trilstand).
 - Niet eten en drinken in de zaal.
 - Tijdens de voorstelling niet de zaal verlaten.
-

BIJLAGE

TIPS VOOR DE GESPREKSLEIDER

De startvragen en stellingen die u vindt bij de opdracht zijn zo geconstrueerd dat ze de aanzet geven tot een filosofisch gesprek. Hieronder leest u wat wij met het filosofisch gesprek beogen en een aantal handvatten voor u als gespreksleider.

Filosoferen gaat niet over het leren van een waarheid, maar over het doen van *onderzoek* naar dingen waar we niet direct een (eenduidig) antwoord op weten.

Een filosofisch gesprek vraagt diepgang; meningen dienen verder verkend te worden, standpunten worden onderbouwd en argumenten moeten (met voorbeelden) onderzocht, verhelderd en getoetst worden. Filosoferen doe je niet in je eentje, maar in een *groep*. Als docent doet u zelf niet mee aan het gesprek, u heeft een andere essentiële taak, die van *gespreksleider*.

DE REGELS BIJ EEN FILOSOFISCH GESPREK

Natuurlijk gelden ook bij een filosofisch gesprek de gebruikelijke regels van elk ander gesprek, maar daarnaast zijn er een aantal specifieke regels waar u mee werkt:

- Wees nieuwsgierig naar de gedachten van de leerlingen en verwacht dit ook van de leerlingen naar elkaar.
 - Let er op dat filosoferen een groepsproces is, waarbij je samen bouwt aan het onderzoek. Bouwen doe je door bijvoorbeeld te luisteren naar de redenen achter een mening. Wie een mening inbrengt moet bereid zijn uit te leggen waarom hij/zij dat vindt. Elkaar laten uitpraten is vanzelfsprekend. Probeer altijd verder te zoeken dan het eerste antwoord.
 - Om het gesprek helder te houden, is het fijn om geregeld te vragen of iedereen het nog kan volgen. Schrijf af en toe een mooie zin of een belangrijk woord op.
 - Tijdens het filosofisch gesprek gebruiken we alleen de ideeën en gedachten van de deelnemers in de groep. Alleen deze personen zijn hier om hun mening uit te leggen.
 - Deelnemers hebben het recht om te zwijgen. Betrokken luisteren is even waardevol.
 - Rond een gesprek altijd af, hoe kort of lang het ook is geweest. Dat kan door samen met de groep de lijn van het gesprek na te lopen. Kijk of er misschien conclusies getrokken kunnen worden. U kunt ook de mooiste uitspraken van het gesprek laten benoemen of vragen of de deelnemers tijdens het gesprek iets hebben gehoord dat ze nog lang zullen onthouden.
 - Als gespreksleider bent u geen deelnemer in het gesprek. Laat u, als docent, aan het einde van een gesprek niet (toch nog) verleiden uw persoonlijke mening over het onderwerp te geven. Laat de leerlingen overtuigd zijn van het belang van hun eigen onderzoek en meningen.
-